

כתב זמר של בוגרי הפקולטה ארסואת ליניים

מה שמע

של האוניברסיטה הצעירה והחדשה

פרופ' אדי גרפונקל ז"ל
1939-2018

גיליון מס' 109 | שנה 47 | אביב ויזע"ח | 2018

"מה נשמע" כתב העת של הפקולטה
לרפואת שיניים ובוגריה.
שנה 47 גיליון 109,
אביב תשע"ח - 2018

המייסד (1971) והעורך הראשון:
נח שטרן

עורך:

כרופ' נח שטרן 052-641-4770
nstern@cc.huji.ac.il

יו"ר ארגון הבוגרים:

כרופ' דורון אפרמיאן 050-8573945
dorona@cc.huji.ac.il

מזכירת המערכת:

גב' מאיה מועלם

יחסי ציבור:

יהודית רודולף

עריכה לשונית:

אודי לוינגר

מרכזת חסויות לימודי המשך ויום

המחקר:

איריס צדיק, שינונית מוסמכת H.D.R.

עיצוב גרפי:

"מעוצב" ליאת חברוני

הפקה ודפוס:

דפוס איילון, ירושלים

כתובת המערכת:

"מה נשמע", בית הספר לרפואת שיניים,
הקמפוס הרפואי ה.מ. הדסה,
ת"ד 12272 ירושלים 91120

אתר הפקולטה:

<http://dental.huji.ac.il>

אתר ארגון הבוגרים - מהנוסח העברי
של אתר הפקולטה קיימת גישה ישירה

קורא יקר,

הגיליון הנוכחי היה קשה במיוחד להכנה. פטירתו בטרם עת של דיקן הפקולטה לשעבר, חברינו אדי גרפונקל, תפס אותנו מופתעים ולא מוכנים. לאדי היה מקום מרכזי בפקולטה לרפואת שיניים והוא היה חלק מהנוף שלה במשך שנים רבות, וחברים רבים התקשו להתייחס בכתב לפטירתו. לא פשוט לכתוב זיכרונות ולהיפרד מאיש שלא חשבנו שזמנו הגיע.

עוד בגיליון, תיאור "זיכרון בסלון" מיום השואה האחרון, עת התארח בסלון בית הנשיא כרופ' נח שטרן ששיתף בזיכרונותיו מתקופת השואה, לפני כ-74 שנים.

ביומן החדשות של העיתון כמה ידיעות מעניינות, ובהן ידיעה על חידוש ההרצאות התקופתיות בבניין יד שרה. אין ספק שעבור רופאי שיניים שגרים בעיר הבירה וסביבתה זו הזדמנות פז להתעדכן בנושאים מקצועיים באווירה מיוחדת, על ידי מרצים ברמה גבוהה.

בגיליון זה מתפרסם גם סיכום קצר על יום העיון שנערך לאחרונה לזכרו של מיקי שורץ שהלך לעולמו לפני שנתיים. עוד בגיליון כתבה על ביקורו בפקולטה של סגן נשיא האוניברסיטה לקשרי חוץ, וכן כתבה על מעבדת המחקר לכרומטים והזדקנות על ידי חוקר צעיר בשם ד"ר מיכאל קלוטשטיין.

וכמובן המדורים הקבועים והאהובים - יתד של רפי פישר, דברי חכמים של הרב דימנטמן, כתבה על הבית הסורי בירושלים מספרייתו של מוסיק קפלן וכן פינתו של העורך שמספר על "האור באמצע מנהרת הכותל".

קריאה מהנה,

נח שטרן, עורך

תוכן העניינים

3 טור אישי דבר הדיקן

4 לזכרו של אדי

8 זיכרון בסלון הנשיא

10 יומן חדשות בפקולטה

14 ניהול משברים במרפאה

15 האור בקצה המנהרה

דבר הדיקן

ותהליכי המיון לקבלת מיטב הסטודנטים בעיצומם ואנו מקווים לקלוט סטודנטים מצוינים חדשים לפקולטה.

לצד אירועים משמחים, במרץ האחרון נפרדנו מהדיקן השביעי של הפקולטה, פרופ' אדי גרפונקל (1986-1990). אדי היה מורה בעל אישיות כובשת ובעל רצון עז לתרום לקהילה, ולאחר פרישתו לגמלאות המשיך לעבוד למען אוכלוסיות מוחלשות הזקוקות לעזרה. הוא המשיך להיות מרצה מבוקש בישראל ובעולם, ועוד בפברואר האחרון הרצה בבוקרשט שברומניה. כמורה גידל דור שלם של תלמידים שהיום מהווים את השלד של הפקולטה. ניהלנו בינינו שיחות רבות, ובין השאר הוא סיפר לי איך הגיע לישראל כעולה חדש ואיך במאמץ ותושייה רבים השתלב בפקולטה. הוא היווה עבור כולנו דוגמה לא רק למצוינות אקדמית אלא גם לנחישות, לכוח רצון, ליכולת ארגון מהשורה הראשונה וללב טוב שעוזר למטופלים כמו גם לתלמידיו הרבים. זכורה לי במיוחד שיחה אחת במטבח ביתו, כשהוא ורעייתו מבשלים יחד ארוחת ערב שלא הייתה מביישת שף בעל שלושה כוכבי מישלן. בשיחה זו הוא הסביר לי על התחביב החדש במילים הבאות: "לבשל זה כמו לעשות ניסוי במעבדה. צריך להקפיד על ערבוב מדויק של החומרים, ואז הניסוי (הארוחה) יוצא מוצלח". תמיד שאף למצוינות ולשלמות. יהי זכרו ברוך.

**פרופ' אהרון פלמון,
דיקן**

ובינלאומיים: ג'ורג' בסטון זכה בפרס של האגודה הישראלית לביולוגיה ורפואה של השלד, חיה שומאן קיבלה את מלגת אשכול של משרד המדע, אריאל הוכברג זכתה במלגת JBC, ויקטור יחיד זכה במלגת JBC, מקסים בז זכה בקרן פולקס Foulkes Foundation לתלמידי MD/PhD ובפרס רמי רחמימוב של ה-ISF, גלינה שפירו זכתה בפרס וינר, אפרת פלשנר-אברמסון קיבלה מלגה מקרן STEP, היבה אלחאטיב קיבלה מלגה מקרן STEP, ואמג'אד שחאדה קיבלה מלגה לתלמידי תואר שני מחקרי בני החברה הערבית של המועצה להשכלה גבוהה.

אנחנו ממשיכים להשקיע זמן רב בשיפור תוכניות ההוראה, בשיפור תשתיות ההוראה, ובתוכניות טווח קצר וארוך לשיפור תשתיות המחקר. השנה השקענו רבות בהליך בקרה לפעילות ההוראה בפקולטה לתואר DMD במתכונת אמריקאית, בתכנון שינוי מקצועות ההוראה בשנות הלימוד כך שנגיש ונעדכן את מקצועות רפואת השיניים כבר משנה ג', בהוספת קורסים ייחודיים כמו בנושא של רב-תרבותיות ושל יזמות עסקית, ובתכנון בינוי נוסף שיאפשר קליטת סטודנטים וחוקרים חדשים בפקולטה. אנו גם עובדים לבניית מרכז רפואת שיניים דיגיטלית ולהחלפת התשתית המיושנת של המחלקות הקליניות שבהן הסטודנטים עושים רוטציות. כל התוכניות הללו צריכות מצד אחד להביא לקפיצת דרך אקדמית, ומצד שני לקפיצת דרך כלכלית שתאפשר לנו להתפתח בצורה משמעותית. כמו כן אנו עסוקים בהכנות לקראת שנת הלימודים תשע"ט. מספר המועמדים לשנה א' גדול,

טור אישי דבר הדיקן פרופ' אהרון פלמון

ב-15 במאי חגגנו את יום המחקר ה-19 בפקולטה. יום המחקר הוא יוזמה שמיחדת את הפקולטה שלנו, והחלה בזמנו של דני גזית כראש חוג. עד כה אף גוף מלבדנו לא הצליח ליצור ובעיקר להתמיד ביוזמה כזאת לאורך שנים. בפתיחת יום המחקר בירכו את תלמידי הפקולטה רקטור האוניברסיטה, פרופ' ברק מדינה, וסגן מנהל בית החולים הדסה, ד"ר אשי שלמון. כדי להפיק יום מוצלח שכזה טורחים אנשים רבים: ראש החוג גילי בכרך, ראש החוג הבינלאומי דורון שטיינברג, וכן איריס צדיק שמרכזת את כל התיאומים הטכניים והכספיים, בלה צאנה מזכירת החוג, נעמה קשת, אסף זמל וטלי בורשטיין שדואגים לאספקטים האקדמיים, כמו גם הסטודנטים שארגנו את הפן החברתי וצוות הדיקנט שמלווה את התהליך.

יום המחקר נועד בראש וראשונה להדגיש את המצוינות שאליה אנחנו שואפים במחקר שמבוצע על ידי סטודנטים. בשנה האחרונה זכו סטודנטים רבים שלנו במלגות ובפרסים אוניברסיטאיים, לאומיים

We mourn the loss of our dear friend, Adi Garfunkel who passed away last week. Adi was a natural leader who gave his every effort to improving the field of Dental Medicine in Israel. It was my privilege to know Adi since 1964 and our relationship was a blessing.

Adi was a natural leader

He was a wonderful role model for young academicians and those students who sat at his feet realized that he was very special. He took several sabbaticals in Philadelphia and he was always missed when he had to leave. The School of Dental Medicine in Jerusalem was fortunate to have him as a student, faculty member and Dean. His efforts on behalf of the school helped raise it to the top level in the world of dental education. I was introduced to Adi by Dean Ino Sciaky in 1964 and from that time on we were like brothers. He was a constant student who yearned to learn more about his field of Oral Medicine. When some Penn students took their 6 weeks rotation at the Hebrew University-Hadassah hospital they were spellbound by Adi. He influenced many students, faculty and friends in a very positive manner. I felt privileged to know his family who greatly benefitted from his love and caring. Adi made many important contributions to the field of Oral Medicine and he continued to teach till the end. His loss will leave a void that will not be filled since he was such a rare and beloved individual. We will always remember ADI with great admiration, and affection and we are grateful for the time we were together with him.

Walter Cohen

קורות חייו של פרופ' אדי גרפונקל

נולד ברומניה בשנת 1939.
בשנת 1956 התחיל ללמוד בבית הספר לרפואה בבוקרשט שברומניה, עד לעלייתו ארצה בשנת 1958.
עם סיום לימודי רפואת שיניים ב-1963 הוא התקבל למחלקה לרפואת הפה.
בשנים 1966-1969 שירת שירות חובה בצה"ל.
בשנת 1971 התמנה לדרגת מרצה ברפואת הפה.
בשנת 1972 התחיל את לימודיו המתקדמים באוניברסיטת פנסילבניה בפילדלפיה.
בשנים 1973-1974 הדריך במכון אלברט איינשטיין בארה"ב.
בשנת 1975 שב למחלקתו בירושלים והתמנה למרצה בכיר.
בשנת 1977 החל לעבוד ביחידה לרפואת הפה בבית חולים הדסה בירושלים.
בשנת 1979 התמנה למנהל בפועל של היחידה ברפואת הפה בבית החולים.
בשנת 1980 עלה לדרגת פרופסור חבר ברפואת הפה באוניברסיטה העברית בירושלים ובמקביל גם באוניברסיטת פנסילבניה.
בשנת 1985 התמנה לפרופסור מלא ברפואת הפה באוניברסיטה העברית בירושלים.
בשנים 1986-1990 כיהן כדיקן הפקולטה לרפואת שיניים באוניברסיטה העברית בירושלים.
בשנת 2000 הקים יחד עם ד"ר חיים דורון את העמותה למען בריאות הפה. העמותה שמה לה למטרה לסייע לאוכלוסייה המרותקת לביתה ואין לה אפשרות להגיע למרפאות שיניים. אוכלוסייה זאת נוטה לסבול ממחלות כרוניות רבות, ומטרת העמותה היא להגיע לביתו של החולה ולסייע בטיפול בכל מחלות הפה.
בשנת 2017 התקבל כחבר כבוד של האיגוד הישראלי לרפואת הפה.

הטקס לזכרו של הפרופ' אינו שקי - הדיקן הראשון של הפקולטה - התקיים במלון פלאזה בירושלים בשנת 1982. בתמונה: אדי גרפונקל שארגן את הטקס, נשיא המדינה יצחק נבון, יאיר שרב שכהן אז כדיקן הפקולטה ורעייתו.

אדי, אדם פעלתן בצורה בלתי פוסקת, אדם שמעולם לא ניתן היה לראות את גילו בהתנהגותו, מלא חיים ועשייה.

הרקטור, פרופסור מנחם בן ששון (שקיבלתי הסמכתו לפרסום זה), סבר כי התיק שלי היה עמוס במענקי מחקר מסחריים (למרות שהיה תיק עשיר וכבד במענקים – גם ברמה בינלאומית), ולפני הגשתי לפרופסורה ביקש לשוחח עם הדיקן דאז, פרופסור גרפונקל. אדי, כהרגלו, עם ישירות וכושר משחק אדיר, החליט לקחת אותי לפגישה.

זיכרונות נהדרים מאדם מיוחד

ישבנו בחדרו של הרקטור, ולאחר שיחת נימוסין קצרה פתח אדי במונולוג מנצח ואמר זאת בפאתוס ומתוך "כעס". "אדוני הרקטור", כך אמר, "יודע אני כי באוניברסיטה ניתנות פרופסורות על מחקרים בנושא השיניים של הזאב בסיפור כיפה אדומה, אינני מזלזל בכך, אך האם שיני בני אדם אינן חשובות לפחות כמו שיני הזאב? הרי כשתתעמק במחקר תמצא כי מדובר בתוסף חדשני וחשוב למיליארדים בעולם, הטריקלוזון. חשוב והכרחי לשקול זאת בכובד ראש". הרקטור שמע הדברים ובסופם השתכנע כי אמנם כך הוא. אדי עשה זאת בחן, בחוכמה ובהבנה, כי כך היה אדי. הזכרתי לפרופ' בן ששון את האפיזודה הזו, והיא כמובן העלתה חיוך מלא זיכרונות.

פגישותיי עם אדי היו לפני היבחרו לדיקן, תוך כדי היותו דיקן, וגם בשנים שאחרי פרישתו והמשך פעילותו הציבורית. זיכרונות נהדרים מאדם מיוחד. יהי זכרו ברוך !!

יונתן מן

את אדי גרפונקל הכרתי לראשונה כשאני הייתי מורה והוא היה סטודנט שנה ד' לרפואת שיניים. במחזור שלו למד גם אדי פיטר, וכדי להבדיל ביניהם קראנו להם אדי הגדול ואדי הקטן, שכן אדי גרפונקל היה גבוה מאדי פיטר בצורה משמעותית.

שני ה"אדים" היו חברים טובים, ובסיום הלימודים עברו במסגרת הצבאית קורס מרדימים בבית חולים אסף הרופא, ובמלחמת ששת הימים גויסו בתור מרדימים.

אחרי המלחמה הצטרף אדי גרפונקל למחלקת רפואת הפה בהדסה כבן טיפוחיו של פרופסור אינו שאקי, הדיקן הראשון של הפקולטה לרפואת שיניים. אדי הצטיין מהר מאוד ונסע להתמחות באוניברסיטת Penn בפילדלפיה, תחת חסותו והדרכתו של פרופסור ארווין שיפ. בהתמחות הוא שם דגש על רפואת הפה במסגרת בית החולים, ועם חזרתו ייסד וניהל את המחלקה לרפואת הפה לחולים סיסטמיים בבית החולים הדסה.

מאמריו המדעיים הרבים הצטיינו בחדשנות ומקוריות ותרמו רבות למקצוע. התקדמותו המטאורית הביאה אותו לתפקיד דיקן הפקולטה בין השנים 1986-1990.

בכל תפקידיו, כתלמיד, כרופא שיניים, כמורה וכמנהל, הצטיין אדי כבעל יוזמה, ידע ומעוף. אך במיוחד הייתי מתאר אותו כבן אדם, א מענטש.

פרופסור חיים פיטרוקובסקי

לכתו של אדי בטרם עת הותיר חלל גדול וכואב. אדי יחסר לרבים מאוד, למשפחתו, לחבריו, לעמיתיו למקצוע, ולרבים אחרים שעליהם השפיע בדרכו המיוחדת, בנועם הליכותיו ובקסמו האישי.

כבר בתחילת דרכו האקדמית ולאחר שחזר מהשתלמות בפילדלפיה והקים את המחלקה לרפואת הפה בבית החולים, היה ברור שכישרונו ותכונותיו המיוחדות יובילו אותו להצלחה מקצועית ואקדמית שתתרום רבות למוסד שאותו שירת במשך שנים רבות באהבה ובכישרון יוצא דופן.

הייתה לו יכולת ביטוי נהדרת במספר שפות

מעבר לקסם האישי שבו ניחן אדי, הייתה לו יכולת ביטוי נהדרת במספר שפות, וכאשר אדי סיפר לידידינו בחו"ל בשבחי הפקולטה הם אהבו אותו ואהבו להאזין לו, ואילו אנו היינו גאים שיש לנו נציג שכזה.

אדי גרפונקל, הדיקן השישי של הפקולטה לרפואת שיניים בירושלים; מורה, חוקר, רופא, ומעל לכל חבר ואדם מקסים, יחסר לנו מאוד ואנו נזכור אותו תמיד.

אדם שטבהולץ

באחד הימים של אוגוסט 1986 נודע לי כי לא קיבלתי את התפקיד של מנהל המחלקה לשיקום הפה באוניברסיטה. למחרת הגשתי בקשה לצאת לשנת שבתון בארה"ב. הבקשה אושרה מיד וכעבור ימים ספורים כבר הייתי בדרך לאן ארבור במדינת מישיגן, יחד עם רעייתי ושניים מילדינו, בדרך לשנת שבתון באוניברסיטת משיגן. אין ספק שהייתה זאת שנת השבתון היפה ביותר והיעילה ביותר בכל הקריירה

האקדמית שלי. כעבור שמונה חודשים קיבלתי מכתב מפרופ' אדי גרפונקל, הדיקן של בית הספר לרפואת שיניים בירושלים, שקורא לי לחזור לארץ

הדיקן גרפונקל קרא לי לחזור לארץ לתפקיד מנהל מחלקה

ולקבל את התפקיד של מנהל המחלקה לרפואת שיניים משקמת. הייתה לי הרגשה טובה וסמכתי על הדיקן פרופ' גרפונקל שבסוף אקבל את התפקיד שבו חשקתי. היו אלו 12 השנים הטובות ביותר שלי מתוך 43 השנים שבהן עבדתי בפקולטה לרפואת שיניים בירושלים. אין לי ספק שלדיקן אדי גרפונקל יש חלק גדול בכך.

נח שטרן

בימי השבעה לקחה אותי ביאנקה, אשתו של אדי, בהתרגשות אל החדר שבו היו עדיין ארוזים חפציהם מהבית הקודם, והראתה לי את המתנה שנתנו להם לחתונה – תמונת קנבס שהייתה פרושה על הארגזים.

על תמונת החתונה שלהם הועתקו המילים שנכתבו למדור "מראה סטודנטלית" שערכת ב"מה נשמע" של אז מהווי חיי הסטודנטים בבית ספרנו.

אדי היה אדם שמאוד אהבנו, ותמיד שמחתי להיפגש איתו. הוא מאוד יחסר לי.

עמי שמידט

אדי הלך מאיתנו לפתע. ראיתי את אדי בכנס האחרון של האיגוד לשיקום הפה והאיגוד לרפואת הפה, שם זכה לתעודת הוקרה על פעילותו רבת שנים ותרומתו למקצוע רפואת השיניים.

אדי כבר לא היה במיטבו וניכרה עליו ההתרגשות מהמעמד, אך התשואות הרמות והוקרת התודה של תלמידיו הרבים הדהדו באולם ורוממו את רוחו. הרגשתי שזכיתי, זכיתי שהייתי תלמידו, וזכיתי להכיר אדם יקר, חייכן, בעל חוש הומור מדהים, ומורה בחסד עליון, שהאהבה להוראה ולמקצוע שפעה ממנו.

זכורים לי השיעורים הנלהבים שלו, עת היה נכנס לשיעור ופותח בסיפור ש"כמעט" קרה לו. גם אם היה ברור שהוא מאלתר, אלו היו סיפורים מהחיים, שצבעו את החומר בעניין כה רב ונשארו חרוטים בזיכרוני.

אדי היה זה שלימד אותי לשאול את המטופל "מהי התלונה העיקרית?", אך להתייחס אליה רק לאחר בדיקה ואנמנזה מקיפה. למה? "כי אין סיכוי שהמטופל יקום מהכיסא בלי שהתייחסת לתלונתו העיקרית".

זה היה אדי, איש של פרקטיקה יומיומית ושל אהבת אדם המשולבת בתחושת שליחות של הוראה. יהי זכרו ברוך.

צביקה יואלי

איש של פרקטיקה יומיומית, ואהבת אדם

1939 – 2018

בדצמבר האחרון התקיים הכנס המשותף הראשון של האיגוד הישראלי לרפואת הפה יחד עם האיגוד הישראלי לשיקום הפה. נושא הכנס היה "שיקום הפה בחולה הרפואי המורכב", ובמסגרתו הוענק לפרופ' אדי גרפונקל תואר "חבר כבוד של האיגוד הישראלי לרפואת הפה".

פרופ' גרפונקל הוא בוגר לימודי רפואת שיניים (DMD) מביה"ס לרפואת שיניים של הדסה והאוניברסיטה העברית בירושלים. הוא השתלם ברפואת הפה ושימש עמית מחקר באימונולוגיה בבית הספר לרפואת שיניים של אוניברסיטת פנסילבניה והוסמך על ידי מועצת האקדמיה האמריקנית

הכנס האחרון של אדי

לרפואת הפה. פרופ' גרפונקל הוא מומחה לרפואת הפה ובעל תעודה בהרדמה כללית, פרופסור לרפואת הפה באוניברסיטה העברית בירושלים ובאוניברסיטת תל אביב ובעל תארים רבים של פרופסור חבר אורח בארה"ב וברומניה. הוא קיבל תואר דוקטור לשם כבוד באוניברסיטת ניפון ביפן ובאוניברסיטת קרול דווילה ברומניה.

פרופ' גרפונקל הוא גם חבר כבוד של ההסתדרות לרפואת שיניים האמריקנית, ההסתדרות הבינלאומית למחקר דנטלי, ההסתדרות לרפואת שיניים של בורמה, האקדמיה למחקרים דנטליים בינלאומיים וההסתדרות לרפואת שיניים הישראלית. הוא קיבל תעודת הצטיינות מהאקדמיה האמריקאית לרפואת שיניים ותעודת כבוד של בוגרי אוניברסיטת פנסילבניה.

פרופ' גרפונקל הוא חבר מערכות עיתונים רבים ופרסם למעלה מ-100 מאמרים מקוריים בכתבי עת מבוקרים ובספרים, על הקשר בין בריאות הפה והבריאות המערכתית. פרופ' גרפונקל מרבה להרצות בארץ ורחבי העולם, ושולט בשפות עברית, אנגלית, צרפתית ורומנית.

פרופ' גרפונקל כיהן כדיקן הפקולטה לרפואת שיניים של הדסה והאוניברסיטה העברית מיסודה של אהוות אלפא אומגה, מנהל המרכז המזרח תיכוני לחינוך דנטלי ע"ש ד. וולטר כהן ומנהל המחלקה לרפואת הפה בבית החולים הדסה. פרופ' גרפונקל הקים יחד עם ד"ר דורון חיים עמותה לטיפול בקשישים המרותקים לביתם ואת האגף הדנטלי בבי"ח אסף הרופא שבו הוא מנהל אקדמי. הוא לימד וחינך דורות רבים של רופאי שיניים ומומחים לרפואת הפה ונחשב לאחד מעמודי התווך של תחום רפואת הפה בישראל. פרופ' גרפונקל קיבל תעודת חבר כבוד של האיגוד הישראלי לרפואת הפה על הישגיו הרבים בתחום הטיפול, המחקר וההוראה ברפואת שיניים בכלל וברפואת הפה בפרט, ועל תרומתו הרבה לקידום מעמד רפואת הפה במדינת ישראל.

גלית אלמזנינו, יו"ר האיגוד הישראלי לרפואת הפה

את פרופ' גרפונקל כולנו נזכור כמורה מוערץ, כקלינאי ייחודי וכדיקן הפקולטה, אך אצלי תמיד יתלווה לדמותו גם הסיפור הייחודי שהוא סיפר לי בכל פעם שנפגשנו. באביב 1994, בשיא פריחת אופוריית השלום בארץ לאחר הסכמי אוסלו, יצאה משלחת מהנהלת הפקולטה בראשות אדי גרפונקל ואדם שטבהולץ לביקור בתוניסיה. הייתי אז סטודנטית שנה שישית לקראת בחינות הגמר, ובתור "עולה חדשה" מהאי ג'רבה שבתוניסיה רציתי מאוד להצטרף למשלחת, אך זה לא התאפשר מבחינת לוח הזמנים. לפני שהמשלחת יצאה סיפרתי לאדי ואדם קצת על תוניס ועל תחושת הפספוס שאני לא יכולה לנסוע איתם לביקור שורשים.

במהלך הטיסה לאי ג'רבה, אדי ואדם קראו עיתון בעברית במטוס התוניסאי, ולהפתעתם הבחינו באישה מהצד שמתאמצת לקרוא את העיתון מרחוק. הם מיד הבינו שמדובר באישה יהודייה ופתחו איתה בשיחה. להפתעתם הרבה זו הייתה מורה לעברית שלימדה בבית הספר היהודי בדג'רבה. אדי התלהב וסיפר לה שגם בפקולטה שלנו יש סטודנטית – יעל חורי – שעלתה לארץ לפני כמה שנים. האישה קפצה משמחה ואמרה להם שהיא הייתה המורה שלי לעברית בכיתה ב' ושהיא חברה טובה של המשפחה. אדי כל כך התרגש וסיפר לי על כך מיד כשחזרה המשלחת לארץ, ומאז המשיך לספר אותו כל פעם שראה אותי.

יהי זכרו ברוך.

יעל חורי

יום השואה בבית הנשיא "זיכרון בסלון" מארח את פרופ' נח שטרן

איתמר אייכנר ונדב אמבון

פרופ' נח שטרן (83), שורד שואה, העיד על רגעי התופת במפגש מרגש שאירחו הנשיא ריבלין ורעייתו. "אבא גילף עבורנו חיילי שחמט ולוח שח, ולימד אותנו את המשחק, אלו היו רגעי אושר בודדים", סיפר שטרן לנוכחים. הזמר שמעון בוסקילה ריגש את יושבי החדר בשיריו.

נשיא המדינה ראובן ריבלין ורעייתו נחמה אירחו הבוקר זו השנה השלישית מפגש "זיכרון בסלון" לקראת יום הזיכרון לשואה ולגבורה. "כמדי שנה בשנים האחרונות, נחמה ואני מאוד נרגשים לקיים את המפגש הכל-כך חשוב הזה לזיכרון השואה", אמר הנשיא ריבלין לנח שטרן (83) - ניצול שואה שהעיד במפגש על קורותיו.

היוזמה החברתית "זיכרון בסלון" החלה לפני שבע שנים, ומאפשרת לציין את ערב יום השואה בצורה משמעותית בסלון הבית בין משפחה וחברים. במפגש בבית הנשיא השתתף גם הזמר שמעון בוסקילה, ששר שניים משיריו. "בעוד יומיים אצמד יחד עם הרמטכ"ל, ראש המוסד, ראש השב"כ ומפכ"ל המשטרה במצעד החיים", אמר ריבלין. "אין

לי כל ספק שאתם תהיו איתנו שם, במצעד אשר בא ואומר 'שרדנו, לא ניצלנו, שרדנו את השואה'".

הנשיא אמר עוד כי "אותו דור של שורדי השואה אשר הקים את המדינה שלנו, יחד עם מי שכבר חיו כאן, בנו מדינה שאנחנו מציינים שבעים שנה לעצמאותה. הדבר הזה הוא כל כך משמעותי, ונתפס על ידי אומות העולם כדבר שצריך ללמד אותו ולשנן אותו ולהבין מדוע לעולם לא עוד. לא רק בגלל אותם יהודים או בגלל מה שקרה ליהודי העולם בשואה. כל עם ועם בפני עצמו, צריך לחקור כיצד ייתכן שאנשים ראו את הארובות, ראו את המוות, ראו את הרציחות והמשיכו הלאה".

שורד השואה פרופ' שטרן סיפר: "בהיותי ילד בן תשע וחצי התחבאתי עם הוריי בכפר שכוח אל בחלק הדרום מזרחי של סלובקיה. להורים שלי היו שני ילדים, דוד אחי ואני צעיר ממנו בשלוש שנים. ב-1942 נאלצנו לפנות את דירתנו ולמצוא דירה שקרובה יותר לשכונה היהודית". הוריו של נח ביקשו להבריח את בנם מסלובקיה להונגריה כדי להצילו. נח סיפר כי אחיו דוד הוברח יחד עם דודו והסתתר אצל סבו וסבתו.

"במשך שנתיים עשה אחי דוד חיל, למד ב'חדר' ובבית הספר המקומי והכול היה טוב ויפה. ביום אחד פלשה גם להונגריה הצבא הגרמני ובמהירות אדירה העבירו את כל היהודים לאושוויץ. באושוויץ עשו סלקציה, לאח שלי היה מזל אבל לא להרבה זמן. דוקטור מנגלה שלח אותי ימינה עם הצעירים והחזקים, אבל סבא שלי לקח אותי איתו, 'אתה תלך לאן שאני הולך כי אני אחראי עליך, אמר לו סבא, את העדות סיפרו דודים שלי שהצליחו לשרוד את אושוויץ. אבל המזל לא האיר פנים לאחי והוא לא שרד את אושוויץ ונרצח שם ביום באו".

נוער, אבא לימד אותנו להסתתר בשלג מפני חיילים, להשיג אוכל מבלי שהייתה לו שום הכשרה”.

על רגעי השחרור סיפר שטרן כי שמעו ממשפחה שראתה קבוצת חיילים שיוורדים סמוך לכפר שבו הסתתרו - יחידה של מתנגדים למשטר הנאצי שבישרה על סיום הכיבוש. “חיכינו יום ועוד יום ורק ביום השלישי התחלנו את המסע אל הונגריה כדי לשמוע ולראות מה עלה בגורל אחיו שנשלח לסבא וסבתא. באחת העצירות אבא ביקש שנחכה לו בכיכר. כעבור שעה וחצי חזר עם שלוש מצות ואמר ‘כמו שבני ישראל יצאו ממצרים עם המצות, כך גם אנו חוזרים הביתה מימים קשים אלו עם מצות’”. שטרן והוריו עלו ארצה כשאמו בהריון מתקדם עם אחותו, שנולדה כדבריו “כצברית הראשונה במשפחה, כאן בישראל”.

“אישה נחמדה הזמינה אותנו פנימה”

נח שטרן, שנותר עם הוריו, ברח עמם לכפרים וניצל בזכות טוב לבה של כפרייה בדרום מזרח סלובקיה. לדברי שטרן, “הכפר היה קטן, היו שם אולי רק 50 בתים. כשעמדנו לפני אחד הבים ויצאה לקראתנו אישה נחמדה, בערך בת 55. אבא דיבר איתה ושאל אם אנחנו יכולים לגור אצלה לכמה ימים. הוא לא ציין לכמה זמן והיא הזמינה אותנו פנימה ולהפתעתנו בפנים כבר היו שלושה יהודים. בבית היו שני חדרים”.

נח שטרן שיתף את הנוכחים במעבר בין בתים וחיפוש אחר מסתור והשיג אוכל. “אבא גילף עבורנו חיילי שחמט ולוח שח, ולימד אותנו את המשחק, אלו היו רגעי אושר בודדים, לשחק יחד את המשחק. אבא לא היה חייל או איש תנועת

יומן חדשות הפקולטה

כראש החוג לנושא זה במסגרת המחלקה לשיקום הפה בפקולטה לרפואת שיניים בירושלים. הקהל שאל את המרצה שאלות רבות ולא נותרה שאלה אחת בלי מענה מפורט ומדויק. ההבדל הגדול בהרצאה הזאת לעומת השנים הקודמות היה צירופם של נושא השתלים, במיוחד בביצוע תותבות בלסת התחתונה לעומת הלסת העליונה.

בתחילת חודש מרץ נערך מפגש עם פרופ' ניצן ביצ'אצ'ו וד"ר מירלה פרוו בבניין יד שרה, בהתנדבות מלאה של זוג המרצים. ההרצאה הייתה בנושא "אסתטיקה ברפואת שיניים". אף שההרצאה נערכה ביום שבו התקיים מרתון בירושלים, ליום העיון הגיעו מעל 70 איש. כדרכו בקודש של המארח יונתן מן, יום העיון התחיל עם ארוחת בוקר עשירה שבה הוגשו מאכלים טעימים לפי בחירתם של המשתתפים. צמד המרצים הציגו מקרים מדהימים שללא ספק ניתן היה ללמוד מהם ומהטיפול בהם הרבה מאוד.

ימי העיון כלימודי המשך, שנפתחו בראש וראשונה למתנדבי יד שרה ובמקביל גם לחברי הר"ש בסניף ירושלים.

עד כה התקיימו בבניין יד שרה שלושה מפגשים של הרצאות לקהל רופאי השיניים בירושלים.

ביום העיון שהתקיים בנובמבר 2017 התקיימה הרצאתה של ד"ר תמר קרטין מהמחלקה לרפואת הפה בנושא טיפול באוכלוסייה גריאטרית, והרצאתה של ד"ר רינת צח בנושא תכנון תח"ל.

בינואר 2018 התקיימה ההרצאה השנייה בנושא של "שיקום נשלף – תותבות חלקיות ושלמות", שהעביר ד"ר צביקה יואלי. המרצה ידוע לציבור רופאי השיניים כבעל ניסיון רב בנושא הנתון, וביום שישי האחרון של חודש ינואר התכנסו כ-50 רופאי שיניים מירושלים בבניין "יד שרה", התכבדו בארוחת בוקר דשנה, ונהנו מהרצאה מפורטת עם כל האספקטים החדשים בנושא עתיק זה. צביקה יואלי מכהן כבר שנים רבות

חודשו ההרצאות ברפואת שיניים בבניין "יד שרה" בירושלים

באמצע שנת 2017 פרש פרופ' יונתן מתפקידו כמנהל המחלקה לרפואת שיניים ציבורית בבית הספר לרפואת שיניים בירושלים, והתמנה למנהל הרפואי של "יד שרה". אחד הדברים הראשונים שהנהיג בתפקידו היה חידוש

אהרון פלמון, מנהלת המחלקה פרופ' יעל חורי-חדד, וד"ר עדינה שוורץ. את יום העיון ארגנה וניהלה ד"ר אסי שרון, שהיא גם מנהלת תוכנית ההתמחות בשיקום הפה.

בתוכנית ההרצאות השתתפו המרצים הבאים: פרופ' יעל חורי-חדד, פרופ' ארווין וייס, פרופ' סטלה צ'אושו, פרופ' רפי פילו, ד"ר אורית שקרצ'י-עמר, ד"ר צחי אברמוביץ, ד"ר זאב לוין, ופרופ' דורית ניצן.

קהל גדול נרשם והשתתף בתוכנית המעניינת והמרתקת. הכנס נערך בתמיכת החברות הדנטליות COLGATE, DIVDENT, MIS, וכן חברת GC.

יום עיון לזכרו של ד"ר מיקי שוורץ ז"ל

המחלקה לשיקום הפה ארגנה יום עיון במלאות שנתיים למותו הפתאומי של איש המחלקה הוותיק

ומדריך בתוכנית ההתמחות של המחלקה לשיקום הפה - ד"ר מיכאל שוורץ ז"ל. בתחילת יום העיון נאמרו דברים לזכרו של מיקי שוורץ ז"ל על ידי הדיקן פרופ'

שנערכים במסגרת ההוראה. התוכניות הבינלאומיות של הפקולטה הוצגו בפני הצוות ונדונו גם כן. בהמשך סיירו סגן הנשיא וצוותו במספר מעבדות בפקולטה. הם פגשו חוקרים, נקלטים חדשים בפקולטה, ד"ר נטלי בלנצסקו וד"ר מיכאל קלוטשיין. הם שמעו סקירה ממצה מכל אחד מהם על מחקרם והישגיו לצד מצוקות התשתית ומקורות המימון. סגן הנשיא וצוותו פגשו גם מספר תלמידי מוסמך ומחקר של החוג. ההתרשמות הכללית החיובית של הצוות הייתה ממגוון תחומי המחקר שבפקולטה ובאיכות החוקרים והתלמידים.

ביקור סגן נשיא לקשרי חוץ של האוניברסיטה העברית

סגן הנשיא של האוניברסיטה, מר יוסי גל, וצוותו לשכתו ביקרו בפקולטה לרפואת שיניים. הביקור נערך לצורכי היכרות של הפקולטה מבחינת גיוס כספים ומשאבים לקידום: תוכניות עתידיות, בינוי, תשתית ותמיכה במחקר. סגן הנשיא וצוותו נפגשו עם הנהלת הפקולטה והמכון ועודכנו במחקר הרבגוני שנערך במסדרונות הפקולטה ובחידושים

במספר תחומי התמחות על מנת להעניק למטופל את הטיפול הטוב והמקיף ביותר המתייחס לכל תלונותיו. הצורך בטיפול מולטי-דיסציפלינרי ובשילוב הידיים בין מומחים שונים הומחש גם בכנס בפורום המומחים ברפואת שיניים שנערך בספטמבר האחרון. בכנס הנוכחי בחרנו להתייחס לעומק לאופן הטיפול והשיקום במטופלים מורכבים מבחינה רפואית. ההרצאות התמקדו בפרוטוקול הטיפול העכשווי למטופלים עם סכרת, מחלות אוטואימוניות, חולי לב, חולים מושלתי איברים ואונקולוגיים, חולים עם אוסטאונקרוזיס וכאלה הנוטלים תרופות נוגדות קרישה. בנוסף, נדונו אספקטים שיקומיים בפריאימפלנטטיס, גרודונטולגיה, סקלרודרמה וברוקסיס. את ההרצאות נשאו מרצים מובילים מומחים בתחומי רפואת הפה ושיקום הפה בישראל. ההיענות לכנס הייתה גבוהה ביותר והגיעו אליו כ-500 רופאי שיניים (מומחים וכלליים), שינניות וסייעות. אנו מודים לכל המרצים ויושבי הראש שהשתתפו בכנס, וכן לחברות הדנטליות שתמיכתן בכנס אפשרה את הפעילות המדעית של האיגודים. אנו מודים באופן מיוחד לחברת "אלפא ביו" – נותנת החסות הראשית של כנס זה, וכן לחברת "דיבידנט" על החסות לתיקי הכנס. תודה רבה לחברת אופקים כנסים – לפנינה וגלי – על עזרתן בארגון מופתי של הכנס. מעבר להרצאות המעניינות, התקיימה במסגרת הכנס גם תערוכה של 20 פוסטרים שכללו עבודות מחקר והצגות מקרים בתחום רפואת הפה ושיקום הפה. במסגרת תחרות הפוסטרים זכו שני מציגים בפרס הפוסטר המצטיין וקיבלו פרס כספי.

כנס בנושא "שיקום הפה בחולה הרפואי המורכב"

ד"ר גלית אלמוזנינו

יו"ר הכנס, יו"ר האיגוד הישראלי לרפואת הפה

בדצמבר האחרון התקיים במלון דן פנורמה בתל אביב הכנס המשותף הראשון של האיגוד הישראלי לרפואת הפה יחד עם האיגוד הישראלי לשיקום הפה בנושא: "שיקום הפה בחולה הרפואי המורכב". מקצוע רפואת השיניים הוא רב-תחומי, ומחייב אותנו הרופאים לשלב ידיים

המעבדה לחקר כרומטין והזדקנות

ד"ר מיכאל קלוטשטיין

כולנו מזדקנים, ואיתנו מזדקן גם הדנ"א שנמצא בתאים שלנו. לא רק הדנ"א שלנו מזדקן וצובר מוטציות, אלא גם האריזה שלו. אריזת הדנ"א מורכבת מחלבונים רבים החשובים לבקרה של ביטוי הגנים בדנ"א. כאשר אנו מזדקנים, האריזה יכולה להתקלקל ולהשתנות, ויכולות להיות לכך השלכות לא נעימות על ההזדקנות. מחלות ובעיות כרוניות שונות יכולות להיגרם כתוצאה מהזדקנות כזו.

במעבדה שלי – המעבדה לחקר כרומטין והזדקנות בפקולטה לרפואת שיניים, אנו חוקרים את תהליך ההזדקנות של אריזת הדנ"א. אנו מתמקדים בהזדקנות של מספר מערכות בגוף – מערכת הרבייה, ובעיקר ביציות, וכן בהזדקנות של המערכת האוראלית.

מערכת הרבייה היא המערכת שמזדקנת באופן הכי מהיר בגוף. ביציות של אישה בשנות הארבעים לחייה לרוב כבר אינן פוריות. במעבדה אנחנו מבצעים ניסיונות על ביציות של עכברות מבוגרות ומשווים אותן לביציות של עכברות צעירות, על מנת לנסות להבין את הגורמים להזדקנות זו. אנו גם מנסים לאמוד את מצבן של ביציות אנושיות ממרפאת הפריה חוץ גופית (ביציות עודפות שנתרמו למחקר על ידי נשים שעברו את הטיפולים). בדרך זו גילינו כי שינויים החלים בדרך אריזת הדנ"א במהלך ההזדקנות משתתפים באופן פעיל בהזדקנות המהירה בביציות. במחקר שלנו אנו גם משווים בין התגובה

של צעירים וזקנים לזיהום בשן. אנו רואים הבדלים גדולים בין צעירים וזקנים בתגובה לזיהום, ומנסים להבין מהו המנגנון המולקולרי האחראי להבדלים אלו. ייתכן שבעקבות המחקר שלנו, שיקולים של גיל המטופל והשפעות ההזדקנות ייכנסו לכלל השיקולים של המטפל במרפאות השיניים.

קיימות מספר תרופות ניסיוניות לטיפול באריזה זו של הדנ"א ולתיקונה. אנחנו נמצאים כעת בשלבים ראשוניים של ניסיונות בתרופות אלו במערכות השונות שאנו חוקרים. ייתכן כי בידנינו נמצא המפתח כדי לטפל בפן חשוב זה של ההזדקנות.

המעבדה לחקר הכרומטין וההזדקנות מחפשת תמיד סטודנטים וחוקרים לשיתוף פעולה. אם אתם מתעניינים בנושא, אנו מזמינים אתכם ליצור קשר בדוא"ל:

michaelk@ekmd.huji.ac.il

אספרייתנו

ד"ר משה (מוסיקה) קפלן

בירושלים. כשהייתי ילד הייתי מטייל כאן עם אבי ז"ל שהיה גם רופא שיניים, ד"ר גדליה קפלן, ושאלתי אותו מי האנשים המשונים שהיו באים לכאן לטיפול דווקא בשעות הלילה. אבא הסביר לי שאלה אנשים שאסור להם להיראות ברחוב בשעות היום... ורק אחרי שנים הבנתי מדוע.

בחלק הצפוני של הבניין בחצר הייתה מרפאה אורתופדית של ד"ר יוסף טרוי, אחיו של מיודענו חיים (היינה) טרוי, שהיה אחראי על המחלקה הטכנית בבית הספר לרפואת שיניים ודאג לציוד הדנטלי של בית הספר לרפואת שיניים בבניין שטראוס בירושלים. ד"ר אריה שיפמן מיודענו (היה רופא שיניים, בוגר המחזור הרביעי של ביה"ס לרפואת שיניים) היה גר בילדותו בבניין זה. הוא סיפר סיפור מעניין על אותה מרפאה של ד"ר טרוי: לדבריו, שם שוחרר מידי המשטרה הבריטית ד"ר ישראל אלדד שייב שהיה מראשי הלח"י. ד"ר שייב נפצע בעת שהיה במעצר הבריטי. הוא הובא על ידי הבריטים למרפאה זו לטיפול אורתופדי, ובמהלך הטיפול חברו ירו בשומרים ששמרו עליו ושחררו אותו.

הבית הסורי

בקצה המזרחי של רחוב הנביאים בירושלים, במקום שהוא פונה בצורה חדה לכיוון העיר העתיקה, ישנו בית שנבנה על ידי הכנסייה הסורית (האשורית). בקומה השנייה שלה, מעל שני החלונות, נותרו חקוקות כתובות בשפה הסורית. היום לפני כ-15 שנה היו בקומת הקרקע מסעדה, קיוסק וחנות פלאפל.

רק מעטים מזקני העיר זוכרים שלבניין הזה היה קשר הדוק עם רפואת שיניים. בצד הצפוני של הקומה השנייה היה ה"דנטל דפו" של נחום שיפמן. היה זה הדנטל דפו הראשון בירושלים ובין הבודדים בארץ. פה היה גם המשרד של אגודת רופאי השיניים העבריים ואולם הרצאות מפואר במושגים של אותם הימים.

בבניין הייתה גם מרפאת השיניים הסוציאלית שהוקמה ביוזמת ד"ר פרומה ויצמן (אחותו של נשיא המדינה הראשון בישראל). מרפאה זו שימשה את חיילי הבריגדה העברית ומשפחותיהם בזמן מלחמת העולם השנייה, ונהרסה בשנת 1948 מפגיעת פגז ירדני. בתקופת מלחמת השחרור, אנשי המחתרת טופלו במרפאה זו על ידי ד"ר פריד וד"ר הרמל, שני רופאי שיניים ותיקים

ניהול משברים אובדן כושר עבודה לרופא שיניים

רו"ח אמיר לן, ד"ר רפי פישר UDC

במשך השנים שומעים לא פעם על חברים למקצוע שנאלצו להפסיק לעבוד באופן פתאומי והשאירו את משפחתם ועובדיהם המומים ולא מוכנים למצב החדש.

רוב רופאי השיניים הפרטיים הם בעלי מרפאות קטנות שבהן מועסקים עוד כמה עובדים, ורופא השיניים משמש למעשה כ"בעל המניות היחיד", מנהל, איש שיווק וגם "פועל ייצור".

בעת אסון או כשרופא שיניים חדל מלתפקד, כל משפחה וכל אחד מהמקורבים מגיב בצורה אחרת, ולכן מומלץ לתכנן מראש את אופי הפעולה העתידית ואת קצב הביצוע שלה, בהתאם ליכולות של אנשי המשפחה, וזאת בתיאום עם הרופא ויועצים וכן יצירה של תדריך לפעולה.

אובדן כושר עבודה של רופא שיניים הוא מתכון לחרדה לרופאי השיניים ומשפחתם. תאונה, או מחלה פתאומית עלולות לגרום נזק לכל מי שתלוי במרפאה. מתרפאים בתהליך טיפול יחוו חוסר ודאות לגבי המשך היכולת של המרפאה לתפקד ויש חשש לאיבוד חלק מהמטופלים.

ההוצאות הקבועות והמשתנות ימשיכו להכביד על התזרים, התגובה המידית של המשפחה עלולה להיות פיטורים של הצוות, אך מהלך כזה יגרום לכך שערך המכירה ירד ויהיה קשה עד בלתי אפשרי למכור או להעביר את המרפאה לאחרים. כמובן שחייבים לדאוג שכל התחייבויות העבר יכוסו.

ביטוח אובדן כושר עבודה נותן פתרון חלקי לבעיה. דמי הביטוח מכסים רק את משכורתו של הרופא, אך לא את ההוצאות המתמשכות של המרפאה.

על מנת להכין את המרפאה לתפקוד אופטימלי גם בעת חירום, יש צורך בהתארגנות מקדימה ויסודית. הכנת המרפאה ובניית תדריך ראשוני עשויים להיות ההבדל בין ירושה ליורשים לבין חובות שייקח להם שנים לשלם בעצמם. התארגנות זו יש לבצע כאשר הרופא בריא, חזק ובראש צלול, ויש לזכור כי הגיל לא קובע, אסונות קורים בכל גיל.

ההיערכות כוללת בראש ובראשונה בניית נהלים פנימיים והנחיות ברורות לבני הזוג או השותפים. על אף קשרים חברתיים בין הרופאים והצוות, חברים לא תמיד יוכלו לתמוך במשפחה.

יש לדאוג לביטוח מתאים, לבנות את המרפאה כך שיהיו בה כלים שיאפשרו את מכירתה, השכרתה או הכנסת שותף. קיום נהלים מסוג זה יאפשר במקרה אסון לבצע סדרת פעולות מהירות ויעילות שיאפשרו להציל את המרפאה, ובמקרה של מכירה אולי אפילו לקבל עליה ערך גבוה יותר.

כל יום שעובר מרגע האירוע, מקטין ערך וסיכוי להתאוששות.

(פרטים מלאים - <http://www.ytd.co.il/page-158>)
מי-ידאג-למשפחה-שלך

דברי חכמים

ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו (תהלים קכ"ב) הרב מרדכי דימנטמן

בעל תואר MA, מנהל המכון להכשרת מורים בישיבת "כרם ביבנה". מכשיר רבנים ומורים ב"בית מדרש לחינוך והוראה" במבשרת ציון
dimentman14@gmail.com

מה המקור והמשמעות של השם ירושלים? מלמדנו המדרש (בראשית נ"ו) שאברהם קרא לעיר: יראה, ושם, הבן של נח, קרא לעיר: שלם.

אמר הקדוש ברוך הוא: הריני קורא לעיר כמו שקראו שניהם – ירושלים. ירושלים מחברת בין היראה והשלום ובין ירושלים של מעלה לירושלים של מטה.

"יהי שלום בחילך שלווה בארמנותיך" – שלום מבטא את השלום והביטחון הלאומי מול אויבנו מבחוץ, היונק את כוחו מהשלווה והשלום הפנימי שבתוכנו. ואכן, במלחמת השחרור פרץ הפלמ"ח דרך שער ציון, ואילו חיילי אצ"ל עמדו לפרוץ דרך שער שכם, מפולגים ומפורדים היינו ולא הצלחנו. לעומת זאת, במלחמת ששת הימים, כשנכנסנו כולם דרך שער אחד, שער האריות, "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" – כשכולנו מאוחדים, עלתה בידנו! למען חוסנה של ירושלים נדרשים אנו לאחדות ואחוזה פנימית. "ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו" – עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים!

רובנו כבר היינו במנהרות הכותל.

מורה הדרך בסיוור הרביעי שלי במנהרות הכותל היה אודי, בחור כבן 30 שכיפה בגודל מטבע של 10 שקלים כיסתה חלק קטן מקרחתו. הוא ידע להסביר את הפרטים המרשימים על בית-המקדש, ובאמצע המנהרה המרכזית הוא נעמד על יד גומחה מסוימת, השתיק את הקבוצה הרעשנית, ואמר שרק מספר מועט של מטרים מפרידים בין המקום שבו אנו עומדים למקום שבו רק הכהן הגדול היה רשאי לעמוד ביום הכיפורים. ודווקא במקום המיוחד הזה, כל כך קרוב לקדושה וטהרה, נתגלו בתוך סלע שני סדקים שבצורתם מסרטטים בבירור רב את גבולות מדינת ישראל. סדק אחד מסרטט את החוף המערבי של מדינת ישראל לאורך הים התיכון ואת ההמשך שלו ששובר לכיוון מזרח לנקודה הדרומית של הארץ. הסדק השני מסרטט בבירור רב את מיקומו של הירדן שיורד מהצפון לאורך הגבול המזרחי, דרך הכינרת ועד ים המלח בכיוון אילת. אודי הצביע על הגבולות האלו באמצעות ה-Pointer האלקטרוני שלו, וציטט בעל פה מספר דברים יא, יב: "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה, מראשית שנה ועד אחרית שנה", ובסיום דבריו הדגיש: אם במקום הזה, שכל כך קרוב לקודש הקודשים לעם היהודי, נמצא סימן כה מובהק לגבולותיה של מדינת היהודים, אין זאת כי אצבע אלוהים היא.

בינינו

האור באמצע מנהרות הכותל

נח שטרן

nstern@cc.huji.ac.il

BIOLASE - יצרנית מכשירי הלייזר המובילה בעולם.

נא להכיר:

מכשיר ה-epic הינו מכשיר קל ופשוט לתפעול. למכשיר מסך מגע המאפשר לבחור את הפרוצדורות הרצויות בקלות, ומובנות בתוכו תוכניות לפרוצדורות השונות:

- ג'ינג'יווקטומי
- פרנקטומי
- טיפול וחיטוי כיסים פריודונטיים
- הארכת כותרת
- חיטוי תעלות שורש
- הסרת פיברומות
- טיפול באפטות
- השיפות שתלים ושיניים כלואות
- הלבנת שיניים
- טיפול בכאב

EPIC

Waterlase Express

המכשיר החדש מבית BIOLASE, מכשיר קטן, נח ופשוט מאוד לעבודה על כל סוגי הרקמות. המכשיר בנוי עם טאבלט יעודי נשלף, המכיל בתוכו ספריות סרטונים ואנימציות לכל פעולה, תכנון עבודה בהתאם לסצינוט, חיבור למרכז התמיכה של החברה לתמיכה טכנית ורפואית online, אפשרות לשיתוף פרוצדורות ופורומים מקצועיים, שמירת פרטוקולים אישיים ועוד.

BIOLASE
יצרנית מכשירי הלייזר המובילה בעולם.

מרכז ההשתלמויות IDS מזמין אתכם לקורס יחודי בנושא: **פריודונטיה בהבזק הלייזר**

הלייזר הדנטלי ככלי אידיאלי לטיפול בפריודונטיטיס ובפרי-אימפלנטיטיס
2 מפגשים

מרצה: Dr. Rana Al-Falaki, UK

הקורס כולל את הנושאים: מובא ללייזרים, שימוש בלייזרים ברפואת חניכיים, בשתלים דנטליים, בהארכת כותרת ובפרוצדורות פרו-פלסטיות. בקורס תוגש סדרת הרצאות המקיפות את ההיבטים הפרקטיים של שיפור תוצאות הטיפול באמצעות הדגמה של מקרים קליניים וכן התנסות מעשית בכל אחד מסוגי הטיפולים שבהם נדון.

הקורס יתקיים בתאריכים 19-20.7.18 בין השעות 9:00-17:00

במרכז ההשתלמויות IDS, קויפמן 4 ת"א

פרטים והרשמה: 054-4847484 | 054-5663613 | 03-7979603

